

Категорія справи № 761/33136/19: Цивільні справи (з 01.01.2019); Справи позовного провадження; Справи у спорах, що виникають із сімейних відносин, з них.

Надіслано судом: не визначено. Зареєстровано: 14.09.2021. Оприлюднено: 14.09.2021.

Дата набрання законної сили: 10.09.2021

Номер судового провадження: 61-6050ск21

Верховний
Суд

Постанова

Іменем України

10 вересня 2021 року

м. Київ

справа № 761/33136/19

провадження № 61-6050св21

Верховний Суд у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду: Краснощокова Є. В. (суддя-доповідач), Дундар І. О., Тітова М. Ю.,

учасники справи:

позивач - ОСОБА_1 ,

відповідач - ОСОБА_2 ,

третя особа - Служба у справах дітей Шевченківської районної у м. Києві державної адміністрації,

розглянув у попередньому судовому засіданні в порядку письмового провадження касаційну скаргу ОСОБА_2 , подану представником ОСОБА_4 , на рішення Шевченківського районного суду м. Києва від 09 липня 2020 року в складі судді Мальцева Д. О. та постанову Київського апеляційного суду від 11 лютого 2021 року в складі колегії суддів: Нежури В. А., Березовенко Р. В., Мостової Г. І.

ОПИСОВА ЧАСТИНА

Короткий зміст позовних вимог

У серпні 2019 року ОСОБА_1 звернулась до суду з позовом до ОСОБА_2 , третя особа - Служба у справах дітей Шевченківської районної у м. Києві державної адміністрації, про визначення місця проживання дітей та стягнення додаткових витрат на дітей.

Позов мотивований тим, що сторони перебували у шлюбі з червня 2012 року та проживали у м. Лондоні (Великобританія). Під час шлюбу у них народилися дві дочки. У січні 2016 року сімейні відносини між сторонами припинились, вони почали жити окремо. Протягом всього часу діти проживали разом з позивачем. Між сторонами 16 травня 2016 року у м. Лондоні (Великобританія) було укладено договір про участь у вихованні дітей та договір про їх утримання. Рішенням Шевченківського районного суду м. Києва від 06 червня 2016 року

у справі № 761/19604/16 шлюб між позивачем та відповідачем розірвано.

З дозволу відповідача 13 липня 2018 року вона разом з дітьми повернулась до України, де проживає у власному будинку разом з дітьми та новою родиною. Вона створила належні умови для фізичного та духовного розвитку дітей, здійснює їх матеріальне забезпечення. Відповідач проти проживання дітей разом з матір'ю в Україні заперечує.

Посилаючись на вказані обставини, просила суд визначити місце проживання дітей: ОСОБА_5 та ОСОБА_6 з нею; стягнути

з ОСОБА_2 на її користь додаткові витрати на утримання ОСОБА_5 - у розмірі 11 241,50 грн, ОСОБА_6 - у розмірі

16 137,50 грн.

Короткий зміст рішення суду першої інстанції

Рішенням Шевченківського районного суду м. Києва від 09 липня 2020 року позов ОСОБА_1 задоволено.

Визначено місце проживання ОСОБА_5 , ІНФОРМАЦІЯ_1 , та ОСОБА_6 , ІНФОРМАЦІЯ_2 , разом з матір'ю - ОСОБА_1 .

Стягнуто з ОСОБА_2 додаткові витрати на утримання

ОСОБА_5 у розмірі 11 241,50 грн та на утримання ОСОБА_6 - 16 137,50 грн.

Суд першої інстанції виходив з того, що немає підстав, які свідчили б про невідсудність спору українському суду з огляду на положення Конвенції про юрисдикцію, право, що застосовується, визнання, виконання та співробітництво щодо батьківської відповідальності та заходів захисту дітей 1996 року (далі - Гаазька конвенція про батьківську відповідальність 1996 року) або Конвенції про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей 1980 року (далі - Гаазька конвенція 1980 року).

Задовольняючи позов у частині визначення місця проживання дітей, суд першої інстанції виходив з інтересів самих дітей, враховуючи при цьому встановлені обставини, що склалися та існують на час ухвалення судового рішення щодо забезпечення позивачем повного і

гармонійного фізичного, розумового, духовного і соціального розвитку дітей, а також рівня життя, необхідного для такого розвитку.

Задовольняючи вимоги про стягнення додаткових витрат на дітей, суд виходив

з доведеності здійснення позивачем таких витрат на дітей, а саме на оплату спортивних занять з гімнастики та плавання.

Короткий зміст постанови суду апеляційної інстанції

Постановою Київського апеляційного суду від 11 лютого 2021 року рішення Шевченківського районного суду м. Києва від 09 липня 2020 року скасоване

в частині задоволення позовних вимог про стягнення додаткових витрат на утримання ОСОБА_5 і ОСОБА_6 та ухвалено нове судове рішення про відмову у задоволенні цих позовних вимог.

Змінено рішення Шевченківського районного суду м. Києва від 09 липня

2020 року в частині визначення місця проживання дітей.

Визначено місце проживання ОСОБА_5, ІНФОРМАЦІЯ_1, та місце проживання ОСОБА_6, ІНФОРМАЦІЯ_2, разом з матір'ю - ОСОБА_1, ІНФОРМАЦІЯ_3, за її місцем проживання.

Постанова апеляційного суду мотивована тим, що доведеність сукупності умов, передбачених частиною другою статті 5, пунктом б) частини першої статті

7 Гаазької конвенції про батьківську відповідальність 1996 року наділяє суди України юрисдикцією щодо спорів, пов'язаних з визначенням місця проживання дітей.

Суд першої інстанції правильно визнав за можливе вирішити спір щодо визначення місця проживання дітей та обґрунтовано задовольнив вимоги в цій частині.

Разом з тим, скасовуючи рішення суду першої інстанції в частині задоволення позову про стягнення додаткових витрат на дітей та ухвалюючи нове судове рішення про відмову у задоволенні цих вимог, апеляційний суд виходив з того, що суд першої інстанції зробив помилковий висновок про потребу в таких витратах, який не ґрунтується на поданих позивачем доказах.

З метою уникнення неоднозначності при виконанні рішення і його тлумаченні, апеляційний суд вважав за необхідне змінити резолютивну частину рішення суду першої інстанції в частині задоволених позовних вимог, зазначивши в ній, що місце проживання дітей визначається разом з матір'ю - ОСОБА_1, ІНФОРМАЦІЯ_3, за її місцем проживання.

Аргументи учасників справи

У квітні 2021 року представник ОСОБА_2 - ОСОБА_4 подав до Верховного Суду касаційну скаргу, в якій, посилаючись на неправильне застосування судами норм матеріального права та порушення норм процесуального права, просить скасувати судові рішення в частині визначення місця проживання дітей разом

з матір'ю за її місцем проживання та постановити нове рішення, яким у цій частині в позові відмовити.

Касаційна скарга мотивована тим, що суди незаконно встановили, що судові органи України мають юрисдикцію та підсудність вирішувати спори, пов'язані

з визначенням місця проживання дітей, а отже неправильно вирішили справу,

в тому числі у зв'язку з відсутністю висновку Верховного Суду щодо застосування статей 5 та 7 Гаазької конвенції про батьківську відповідальність 1996 року у подібних правовідносинах, які стосуються визначення питання юрисдикції та підсудності судових органів договірних держав у разі неправомірного переміщення або утримання дитини.

Діти не набули нового звичайного місця проживання в Україні, відповідач не давав згоду на утримання дітей в Україні, в Англії по сьогоднішній день триває розгляд справи про повернення дітей в англійському суді, а питання визначення місця проживання дітей не є невідкладним в розумінні статті 11 Конвенції 1996 року. Тому будь-які питання, що стосуються місця проживання, батьківських обов'язків та добробуту дітей мають вирішуватись виключно на території Великобританії, і тільки англійські суди мають юрисдикцію приймати рішення щодо таких питань. Щоб мати можливість здійснювати подальший розгляд справи, українські суди, належним чином оцінивши достовірні та допустимі докази, які містяться в матеріалах справи, мали би звернутись до Високого Суду Правосуддя, як компетентного органу договірної держави звичайного місця проживання дітей, з проханням про дозвіл здійснити юрисдикцію щодо захисту, в тому числі щодо визначення місця проживання, однак такого звернення до компетентного судового органу Англії із запитом про здійснення юрисдикції зроблено не було, що свідчить про неправильне застосування ними положень статті 9 Конвенції 1996 року і, як наслідок, є підставою для скасування оскаржуваної постанови.

Висновки судів щодо договірної підсудності є неправильними з огляду на те, що встановлена сторонами у договорі про виховання та утримання дітей територіальна підсудність стосується виконання та зміну умов відповідних договорів, тому цей спір не охоплюється умовами зазначеного договору.

Апеляційний суд, всупереч нормам процесуального права, не врахував правового висновку, що міститься у п. 19 Постанови Пленуму Верховного Суду України від 24 жовтня 2008 року № 12 «Про судову практику розгляду цивільних справ в апеляційному порядку», відповідно до якого суд апеляційної інстанції має право змінювати рішення суду першої інстанції лише у тому випадку, якщо воно було прийнято ним неправильно, є незаконним та необґрунтованим. Оскільки в частині визначення місця проживання дітей разом із матір'ю суд апеляційної інстанції оскаржене рішення фактично підтримав та залишив в силі, він не мав права змінювати резолютивну частину, вийшовши тим самим за межі апеляційного розгляду справи.

Також суди неповно з'ясували обставини справи та не дослідили належним чином доказів, які були подані стороною відповідача на підтвердження своїх заперечень, чим допустили порушення норм процесуального права.

Суд першої інстанції безпідставно відмовив у задоволенні клопотань відповідача про зупинення провадження у цій справі до розгляду клопотання відповідача про визнання та надання дозволу на виконання в Україні судового наказу Відділу у справах сім'ї Високого суду правосуддя від 01 серпня 2019 року, із змінами від 12 грудня 2019 року у справі № 761/4386/20, а також про роз'єднання позовних вимог. Апеляційний суд цих порушень не усунув, дійшовши помилкового висновку про їх відсутність.

Судові рішення оскаржуються в частині задоволених позовних вимог ОСОБА_1 до ОСОБА_2 про визначення місця проживання дітей разом з матір'ю за її місцем проживання, тому в іншій частині судові рішення

в касаційному порядку не переглядаються.

У червні 2021 року до Верховного Суду надійшов відзив представника ОСОБА_1 - ОСОБА_7, в якому зазначено, що доводи касаційної скарги фактично дублюють положення апеляційної скарги і не дають підстав для висновку, що оскаржені судові рішення ухвалені з неправильним застосуванням норм матеріального права, порушенням норм процесуального права, та зводяться до необхідності переоцінки доказів, що знаходиться поза межами повноважень Верховного Суду, тому просить касаційну скаргу залишити без задоволення, а постанову Київського апеляційного суду від 11 лютого

2021 року - без змін.

Межі та підстави касаційного перегляду

Переглядаючи у касаційному порядку судові рішення, суд касаційної інстанції

в межах доводів та вимог касаційної скарги, які стали підставою для відкриття касаційного провадження, перевіряє правильність застосування судом першої або апеляційної інстанції норм матеріального чи процесуального права і не може встановлювати або (та) вважати доведеними обставини, що не були встановлені в рішенні чи відкинуті ним, вирішувати питання про достовірність або недостовірність того чи іншого доказу, про перевагу одних доказів над іншими (частина перша статті 400 ЦПК України).

Ухвалою Верховного Суду від 25 травня 2021 року відкрито касаційне провадження у справі на підставі пунктів 3, 4 частини другої статті 389 ЦПК України (відсутній висновок Верховного Суду щодо питання застосування норми права у подібних правовідносинах; суди попередніх інстанцій в оскаржених судових рішеннях порушили норми процесуального права).

МОТИВУВАЛЬНА ЧАСТИНА

Позиція Верховного Суду

Касаційна скарга не підлягає задоволенню з таких підстав.

Суди встановили, що 27 червня 2012 року між позивачем, громадянином України, та відповідачем, підданим Великобританії, було зареєстровано шлюб, про що Центральним відділом державної реєстрації шлюбів м. Києва

з державним центром розвитку сім'ї було складено актовий запис № 1189.

Під час шлюбу у сторін на території Великобританії народилося двоє дітей: ОСОБА_5, ІНФОРМАЦІЯ_1, та ОСОБА_6, ІНФОРМАЦІЯ_2.

Рішенням Шевченківського районного суду м. Києва від 06 червня 2016 року

у справі № 761/19604/16 шлюб між ОСОБА_1 та ОСОБА_2 розірвано.

16 травня 2016 року сторони уклали договір про участь у вихованні дітей.

Відповідно до пункту 2 договору з моменту його укладання сторони визначили, що діти постійно проживатимуть з матір'ю на території Великобританії. Під постійним місцем проживання сторони розуміють проживання дітей тривалістю більшою за строк, що сумарно становить або перевищує 180 календарних днів упродовж календарного року. Зміна країни постійного проживання дітей допускається виключно з письмової згоди батька та внесення відповідних змін до цього договору. При цьому батько зобов'язується не перешкоджати у зміні країни постійного місця проживання дітей, у т. ч. щодо надання дозволу на виїзд дітей за кордон з огляду на зміну країни проживання дітей, відмінної від країни, визначеної п. 2 цього договору, за умови досягнення сторонами письмової домовленості щодо порядку виховання дітей батьками.

Сторони не заперечували, що з моменту народження діти постійно проживали

і проживають разом з позивачем та ніколи не розлучались з нею надовго.

13 липня 2018 року, на підставі судового наказу, винесеного 13 липня

2018 року Палатою з розгляду сімейних справ Високого суду правосуддя, який був погоджений сторонами, діти разом із матір'ю виїхали до України на період до 16 серпня 2018 року.

Відповідачем не надано доказів, що в судах України розглядається чи розглядалась його заява про повернення дітей, а також документів на підтвердження того, що така його заява надходила до Міністерства юстиції України чи подавалась до суду в Україні.

За результатами психологічного обстеження дітей, проведеного міським центром дитини, діти характеризуються достатнім рівнем розвитку, їх емоційно-вольова сфера характеризується позитивною спрямованістю. Психологічний стан ОСОБА_6 характеризується стабільністю та відсутністю невротизації. Психологічний стан ОСОБА_5 характеризується тривожністю, дитина сприймає конфлікт батьків як загрозливу ситуацію, яка може розлучити її з матір'ю.

У висновку міського центру дитини служби у справах дітей та сім'ї Київської міської державної адміністрації від 19 листопада 2018 року № 231 (зі змінами від 28 грудня 2018 року) зазначено, що обидві дівчинки мають потребу

в стабільному місці проживання, визначеності, безпечності, якості ситуації. Вони мають тісний емоційний зв'язок з позивачем та позитивно сприймають ОСОБА_11, з яким 16 грудня 2017 року нею укладено шлюб, в якому також народилось двоє дітей: ОСОБА_12,

Відповідно до звіту соціального працівника та системного сімейного терапевта Сари Брукс від 04 січня 2019 року у справі FD18P00561 (розділ «Фізичні, емоційні та освітні потреби дітей») фізичні потреби дітей задовольняються матір'ю та її сім'єю. Вони живуть у сучасному будинку на приватній, відокремленій та захищеній території, відвідують дитячий садочок високого рівня «Ptit-CREF».

У звіті також вказується, що ОСОБА_5 та ОСОБА_6 добре вписалися в сім'ю своєї матері та загалом у життя в Києві. У звіті Сара Брукс щодо дітей зазначає: «вони виглядали щасливими та добре влаштованими і, на мою думку, якби вони могли сформулювати свої поточні бажання та емоції, вони б сказали, що хочуть залишитися в Україні. Їх невимуслене спілкування з вітчизном ОСОБА_18 свідчить про те, що для них важливі ці відносини».

Відповідно до висновку органу опіки та піклування Шевченківської районної

в м. Києві державної адміністрації від 20 листопада 2019 року № 109/04/40-10485 позивач належно виконує материнські обов'язки, займається вихованням, оздоровленням малолітніх дітей. Дівчата забезпечені всім необхідним для навчання та розвитку. Позивач піклується про здоров'я дітей, їх фізичний, духовний та моральний розвиток. Діти вивчають англійську та французьку мову, вільно спілкуються російською та українською мовами, виховуються у дусі українських традицій та культури. Позивач має близько

1,6 млн грн доходу для утримання себе та дітей.

Відповідно до пункту 24 договору про виховання дітей та пункту 13 укладеного між сторонами договору про утримання дітей всі спори та розбіжності щодо тлумачення окремих положень цього договору вирішуються сторонами шляхом переговорів, а у разі недосягнення згоди, - в судовому порядку відповідно до чинного законодавства України. Сторони визначають, що спори, які можуть виникнути з правовідносин, врегульованих цим договором, вирішуються в судах України. Територіальна підсудність визначається з огляду на вимоги відповідного процесуального законодавства України за станом на момент розгляду спору, а у разі відсутності прямого визначення територіальної підсудності - в суді за місцем знаходження зареєстрованого нерухомого майна матері в м. Києві на розсуд позивача.

Відповідно до статті 497 ЦПК України підсудність судам України цивільних справ з іноземним елементом визначається цим Кодексом, законом або міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

У статті 66 Закону України «Про міжнародне приватне право» визначено, що права та обов'язки батьків і дітей визначаються особистим законом дитини або правом, яке має тісний зв'язок із відповідними відносинами і якщо воно є більш сприятливим для дитини.

Відповідно до частини першої статті 75 Закону України «Про міжнародне приватне право» підсудність судам України справ з іноземним елементом визначається на момент відкриття провадження у справі, незважаючи на те, що в ході провадження у справі підстави для такої підсудності відпали або змінилися, крім випадків, передбачених у статті 76 цього Закону.

Згідно з пунктами 1, 12 частини першої статті 76 Закону України «Про міжнародне приватне право» суди можуть приймати до свого провадження

і розглядати будь-які справи з іноземним елементом: якщо сторони передбачили своєю угодою підсудність справи з іноземним елементом судам України, крім випадків, передбачених у статті 77 цього Закону; в інших випадках, визначених законом України та міжнародним договором України.

Відповідно до статті 9 Конституції України та статті 19 Закону України «Про міжнародні договори України» чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України.

Україна є учасницею Гаазької конвенції 1980 року на підставі Закону України про приєднання до конвенції від 11 січня 2016 року № 3303-IV та Гаазької конвенції про батьківську відповідальність 1996 року на підставі Закону України про приєднання до конвенції від 14 вересня 2006 року № 136-V.

Метою Гаазької конвенції 1980 року є забезпечення негайного повернення дітей, незаконно переміщених до будь-якої з Договірних держав або утримуваних

у будь-якій із Договірних держав, та забезпечення того, щоб права на опіку і на доступ, передбачені законодавством однієї Договірної держави, ефективно дотримувалися в інших Договірних державах.

Питання набуття, здійснення, припинення чи обмеження батьківської відповідальності, а також її делегування, права опіки, в тому числі права стосовно піклування про особу дитини та, зокрема, право визначати місце проживання дитини, а також права на спілкування, у тому числі право брати дитину на обмежений період у місце інше, ніж звичайне місце проживання дитини, охоплюються предметною сферою застосування Гаазької конвенції про батьківську відповідальність 1996 року.

Відповідно до статті 5 Гаазької конвенції про батьківську відповідальність

1996 року судові або адміністративні органи Договірної Держави **звичайного місця проживання дитини** мають юрисдикцію вживати заходів, спрямованих на захист особи чи майна дитини. З урахуванням статті 7, у разі зміни звичайного місця проживання дитини на іншу Договірну Державу, юрисдикцію мають органи Держави нового звичайного місця проживання.

Відповідно до пункту 1 статті 7 Гаазької конвенції про батьківську відповідальність 1996 року, у разі неправомірного переміщення або утримання дитини органи Договірної Держави, в якій дитина мала звичайне місце проживання безпосередньо до переміщення або утримання, зберігають свою юрисдикцію доти, доки дитина не набере звичайного місця проживання в іншій Державі та **а)** кожна особа, установа або інший орган, які мають права опіки, не погодяться з переміщенням або утриманням або **б)** дитина не проживе в такій іншій державі протягом періоду, що становить принаймні один рік після того, як особа, установа або інший орган, які мають права опіки, дізналися або повинні були дізнатися про місцезнаходження дитини; не триває розгляд прохання про повернення, поданого в цей період, та дитина прижилася в новому середовищі.

У частинах першій, третій статті 12, частинах першій, п'ятій, шостій статті 81 ЦПК України визначено, що цивільне судочинство здійснюється на засадах змагальності сторін, кожна сторона повинна довести ті обставини, які мають значення для справи і на які вона посилається як на підставу своїх вимог або заперечень, крім випадків, встановлених цим Кодексом. Докази подаються сторонами та іншими учасниками справи. Доказування не може ґрунтуватися на припущеннях.

Встановивши, що на момент пред'явлення позову діти понад один рік проживають разом із матір'ю на території України, про що ОСОБА_2 було достеменно відомо, відповідач не надав доказів, що у цей період в Україні розглядається або ж розглядалась його вимога про повернення дітей відповідно до положень Гаазької конвенції 1980 року, суди з урахуванням вказаних норм міжнародного і цивільного права, а також умов про підсудність згідно укладеного сторонами договору про виховання та утримання дітей, обґрунтовано виходили з того, що Україна стала дітям новим звичайним місцем проживання і спір між сторонами підпадає під юрисдикцію судів України.

При вирішенні наведеного питання суди зробили правильний висновок про відсутність підстав для врахування рішень англійських судів, оскільки доказів, які б підтверджували ухвалення судами України рішень про їх визнання (виконання) в Україні відповідно до вимог статей 81, 82 Закону України «Про міжнародне приватне право», глави 1 розділу IX ЦПК України, які набрали законної сили, подано не було.

Згідно з частинами другою, восьмою, дев'ятою статті 7 СК України сімейні відносини можуть бути врегульовані за домовленістю (договором) між їх учасниками. Регулювання сімейних відносин має здійснюватися з максимально можливим урахуванням інтересів дитини. Сімейні відносини регулюються на засадах справедливості, добросовісності та розумності, відповідно до моральних засад суспільства.

Відповідно до статті 8 Закону України «Про охорону дитинства» кожна дитина має право на рівень життя, достатній для її фізичного, інтелектуального, морального, культурного, духовного і соціального розвитку. Батьки або особи, які їх замінюють, несуть відповідальність за створення умов, необхідних для всебічного розвитку дитини, відповідно до законів України.

Згідно з частинами першою, другою статті 161 цього Кодексу якщо мати та батько, які проживають окремо, не дійшли згоди щодо того, з ким із них буде проживати малолітня дитина, спір між ними може вирішуватися органом опіки та піклування або судом. Під час вирішення спору щодо місця проживання малолітньої дитини беруться до уваги ставлення батьків до виконання своїх батьківських обов'язків, особиста прихильність дитини до кожного з них, вік дитини, стан її здоров'я та інші обставини, що мають істотне значення.

Тлумачення частини першої статті 161 СК України свідчить, що під час вирішення спору щодо місця проживання малолітньої дитини враховується ставлення батьків до виконання своїх батьківських обов'язків, особисту прихильність дитини до кожного з них, вік дитини, стан її здоров'я та інші обставини, що мають істотне значення. До інших обставин, що мають істотне значення, можна віднести, зокрема: особисті якості батьків; відносини, які існують між кожним

з батьків і дитиною (як виконують батьки свої батьківські обов'язки по відношенню до дитини, як враховують її інтереси, чи є взаєморозуміння між кожним з батьків і дитиною); можливість створення дитині умов для виховання

і розвитку.

У частині першій статті 3 Конвенції Організації Об'єднаних Націй про права дитини 1989 року визначено, що в усіх діях щодо дітей, незалежно від того, здійснюються вони державними чи приватними установами, що займаються питаннями соціального забезпечення, судами, адміністративними чи законодавчими органами, першочергова увага приділяється якнайкращому забезпеченню інтересів дитини.

Європейський суд з прав людини зауважує, що між інтересами дитини та інтересами батьків повинна існувати справедлива рівновага і, дотримуючись такої рівноваги, особлива увага має бути до найважливіших інтересів дитини, які за своєю природою та важливістю мають переважати над інтересами батьків. (HUNT v. UKRAINE, № 31111/04, § 54, ЄСПЛ, від 07 грудня 2006 року).

При визначенні основних інтересів дитини у кожному конкретному випадку необхідно враховувати дві умови: по-перше, у якнайкращих інтересах дитини буде збереження її зв'язків із сім'єю, крім випадків, коли сім'я виявляється особливо непридатною або явно неблагополучною; по-друге, у якнайкращих інтересах дитини буде забезпечення її розвитку у безпечному, спокійному та стійкому середовищі, що не є неблагополучним (MAMCHUR v. UKRAINE,

№ 10383/09, § 100, ЄСПЛ, від 16 липня 2015 року).

Встановивши, що діти більше ніж два з половиною роки проживають

з позивачем в Україні, за час такого проживання набули стале коло спілкування, мають стійкий соціальний зв'язок із молодшими братами та родичами, перебувають у звичному етнічному та мовному середовищі, забезпечені належними житло-побутовими умовами, навчаються у закладах дошкільної та загальної освіти, їм створені умови для фізичного та духовного розвитку, надавши оцінку установленим обставинам справи крізь призму врахування найкращих інтересів дітей та врахувавши, що відповідач питання про визначення місця проживання дітей з ним і передачу йому їх на виховання не ставить, його заперечення проти позову зводяться до того, що вони мають проживати не в Україні, а у Великобританії, а позивач місцем свого постійного проживання обрала Україну, суди зробили обґрунтований висновок про визначення місця проживання дітей з позивачем.

Колегія суддів відхиляє наведені в касаційній скарзі аргументи, що апеляційний суд вийшов за межі апеляційного перегляду, оскільки відповідно до частини четвертої статті 367 ЦПК України (в редакції, чинній на час перегляду судового рішення апеляційним судом) суд апеляційної інстанції не обмежений доводами та вимогами апеляційної скарги, якщо під час розгляду справи буде встановлено порушення норм процесуального права, які є обов'язковою підставою для скасування рішення, або неправильне застосування норм матеріального права.

Апеляційний суд погодився з висновком суду першої інстанції в частині вирішення позовних вимог про визначення місця проживання дітей, однак зробив висновок про необхідність приведення формулювання резолютивної частини судового рішення до вимог щодо її змісту, закріплених положеннями ЦПК України та СК України.

Порушень судами норм процесуального права, які призвели б до неправильного вирішення справи, суд касаційної інстанції не встановив. При цьому не може бути скасоване правильне по суті і законне рішення з одних лише формальних міркувань (частина друга статті 410 ЦПК України).

Висновки за результатами розгляду касаційної скарги

Доводи касаційної скарги, з урахуванням меж касаційного перегляду, не дають підстав для висновку, що оскаржені рішення ухвалені без додержання норм матеріального та процесуального права і зводяться до переоцінки доказів

у справі, що знаходиться поза межами повноважень Верховного Суду. У зв'язку з наведеним колегія суддів вважає, що касаційну скаргу слід залишити без задоволення, судові рішення в оскарженій частині - без змін.

Керуючись статтями 400, 401, 410, 416 ЦПК України, Верховний Суд у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду

ПОСТАНОВИВ:

Касаційну скаргу ОСОБА_2, подану представником ОСОБА_4, залишити без задоволення.

Рішення Шевченківського районного суду м. Києва від 09 липня 2020 року

в незмінній при апеляційному перегляді частині та постанову Київського апеляційного суду від 11 лютого 2021 року в частині визначення місця проживання дітей залишити без змін.

Постанова суду касаційної інстанції набирає законної сили з моменту її прийняття, є остаточною і оскарженню не підлягає.

Судді:

Є. В. Краснощоків

І. О. Дундар

М. Ю. Тітов